

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førstemanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 09.12.20

Historisk litteratur

(_sakprosa) Historiebøker og annen historielitteratur om reell historie. Ofte skrevet av historikere/forskere. Det kan være populariserende, formidlende tekster eller tekster skrevet for andre historikere.

Noen sjangrer som tekster om historie kan tilhøre:

Genre family	Genre	Overall purpose
Recording	Autobiographical recount	To retell the events of your own life
	Biographical recount	To retell the events of another person's life
	Historical recount	To retell events in the past
	Historical account	To account for why events happened in a particular sequence
Explaining	Factorial explanation	To explain the reasons or factors that contribute to a particular outcome
	Consequential explanation	To explain the effects or consequences of a situation
Arguing	Exposition	To put forward a point of view or argument
	Discussion	To argue the case for two or more points of view about an issue
	Challenge	To argue against a view

(skjemaet er hentet fra Caroline Coffin og David Didau i <http://www.slideshare.net/didau/genres-in-geography-history-and-science>; lesedato 03.04.14)

Mange historiske verk blir utgitt i forbindelse med store og små jubileer. Et eksempel på publisering til et "lite" jubileum er Alf Henrikson, Arne F. Andersson og Helge Seips *Norge og Sverige gjennom 1000 år i feide og fellesskap* (1985), som ifølge en forlagsannonse ble utgitt "i anledning 25 årsjubileet for Svenskhemmet Voksenåsen". I 2014 ble det utgitt en rekke historiske verk om 1814 og 1914 (verdenskrigen).

Verkene kan handle om korte perioder, som f.eks. Sverre Steens *1814* (1989), Tore Dyrhaugs *1884: Nærbilde av et år* (1984) og Øystein Sørensens *1880-årene: Ti år som rystet Norge* (1984), eller være oversiktsverk over lange perioder, som f.eks. Tore Pryser's *Norsk historie 1800-1870* (1985). Det finnes mange andre alternativer, bl.a. på en skala fra person- og lokalhistorie via nasjoners historie til verdenshistorie. Historiske verk kan være konsentrert om:

- historiske hendelser eller prosesser: f.eks. slaget ved Kringen i Gudbrandsdalen i 1612, innføringen av parlamentarismen i Norge, den industrielle revolusjon
- åndsretninger og ideologier med deres konsekvenser: konservatismen, liberalismen, marxismen osv.
- styreformer: kongevelde, lokaldemokrati, bedriftsdemokrati
- institusjoner, organisasjoner og bevegelser: f.eks. folkeskolen, Thrane-bevegelsen, en bestemt fagforening, afroamerikanernes borgerrettskamp i USA
- lover og reguleringer: f.eks. alkoholforbudet i USA i mellomkrigstiden
- personer: f.eks. som i Lars Roar Langslets biografi *Christian Frederik* (2014)
- familier og slekter: f.eks. Jarlsberg-slekten i Tønsberg
- steder, geografiske områder og land: f.eks. Ålesund, Nordfjord, Karelen eller Algerie
- yrker med redskaper osv.: f.eks. fløtere, tønnevakere, smeder
- driftsformer: f.eks. Ragnar Frislids *Seterlandet* (1993) om seterdrift
- næringer: f.eks. fiskeri eller bestemte håndverk
- sosiale grupper og klasser: f.eks. embetsmenn eller storkjøpmenn
- folkegrupper: f.eks. Oskar Mendelsohns *Jødernes historie i Norge gjennom 300 år* (3 bind; 1969-87)
- bygninger og arkitektur: f.eks. Olav Storslettens *En arv i tre: De norske stavkirkene* (1993)
- gjenstander: f.eks. gullhornene funnet på Jylland i Danmark
- skikker og konvensjoner: f.eks. bryllup eller julebakst

- teknikker: f.eks. trykkekunsten eller strikkemåter

- årstall og mest mulig som skjedde dette året eller i denne perioden

...

Metodene for å skrive historie er varierte, og det finnes mange underkategorier av historieskriving som har sine egne innfallsvinkler og perspektiver. Det har blitt skrevet bindsterke verk innen bl.a. sosialhistorie, mentalitetshistorie, økonomisk historie, politisk historie, idéhistorie, kunsthistorie og litteraturhistorie.

“I den udstrækning man kan snakke om et ledende centrum for vestlig historieforskning efter anden verdenskrig, så er det den såkaldte Annales-skole – forskerne omkring det franske tidsskrift *Annales (Economies, Sociétés, Civilisations)*. Selvom Annales-historikerne ikke udgør nogen egentlig “skole”, er de kommet til at stå som de betydeligste bærere af tre hovedtendenser i moderne historievitenskap:

1. Systematisk tværfaglig samarbejde mellem historie, geografi, andre samfundsvidenskaber og naturvitenskap.
2. Udvikling af nye, stærkt specialiserede forskningsdiscipliner (historisk demografi, jordbrugshistorie, husholdningshistorie, klimahistorie, familiehistorie, pengehistorie osv.).
3. Prioritering af teoretiske problemstillinger om grundbegreber, metoder, syntese. Af væsentlig betydning har været forsøgene på at klarlægge forskellen mellem de stadig skiftende “begivenheder” (*Évènements*) og mere varige historiske forhold (*structures*) knyttet til et langt tidsforløb (*longue durée*).

Under navnet “Annales d’histoire économique” blev tidsskriftet startet i 1929 af Marc Bloch (1886-1944) og Lucien Febvre (1878-1956) [...] Febvre bidrog væsentlig til det historiske studie af socialpsykologiske forhold (*mentalités collectives*) gennem sit hovedværk om Rabelais og kætteriets problemer i 1500-tallet.” (<http://www.leksikon.org/art.php?n=82>; lesedato 04.07.14)

“Det sies at det er vanskelig å spå, særlig om fremtiden. Det vittige ved utsagnet dekker over det vel så interessante faktum at det også kan være temmelig vanskelig å spå om fortiden. Historien forandrer seg lenge etter at den faktisk fant sted, hvilket uroer mange. Det er nok av matematikere og fysikere som synes historie er Mikke Mus-vitenskap av verste skuffe. Man kunne selvsagt replisere at det er litt av holdning fra en gjeng som ikke klarer å bestemme om en partikkel faktisk er en partikkel eller en bølge, men det ville ikke forandre saken: Historien er notorisk upålitelig. [...] Hver generasjon må skrive historien på nytt. [...] nettopp mulighetene for en historieskriving som gjør seg til tjener for ideologi, politikk og

fordommer, gjør historien så ekstremt viktig å diskutere, etterforske, kjempe om.” (Lasse Midttun i *Morgenbladet* 11.–17. desember 2009 s. 33)

I 2014 var det “100 år siden utbruddet av første verdenskrig. Hver eneste ungdomsskole i Storbritannia skal sende elever til vestfronten i 2014 [...]. Avisen *Independent* kan fortelle at det bare i Storbritannia er planlagt mellom 900 og 1000 bokutgivelser neste år om 1. verdenskrig – foreløpig.” (*Morgenbladet* 11.–17. oktober 2013 s. 38)

“History publishing is a huge business, with thousands of new titles appearing every year. Does this mean that we are closer to the truth about the past, or does it just mean that there are as many histories as there are people prepared to write them?” (Tosh og Lang 2006 s. 174)

“[O]m historikerens eneste oppgave er å tilgjengeliggjøre kilder og ikke tolke dem, er det to farer ved det. Det ene er at man ikke i tilstrekkelig grad får diskutert hva de bevarte kildene kan fortelle om maktforhold i den konteksten de er blitt bevart i. Det andre er at særlig i moderne historie vil kildegrunlaget som regel være så stort, at man alltid må foreta et utvalg. Om man bare presenterer kildene og deres historie, usynliggjør man den instansen som subjektivt har valgt ut akkurat disse kildene og utelatt andre. Det hele er litt en arv etter positivismen, med idealet om den desinteresserte forskeren som bare er opptatt av sannhet og ikke har egne hypoteser.” (historikeren Hans Jacob Orning i *Morgenbladet* 18.–24. oktober 2013 s. 47)

Den franske historikeren Paul Veyne skrev: “Fakta er ikke ganske enkelt gitt fra før av, man må skape dem.” (siteret fra Niney 2012 s. 25) “Ingen person blir historiker som ikke aner at det i historien slik den virkelig fant sted, finnes omland, ligger en utall forenlige historier som like gjerne kunne vært skrevet – “ting som kunne ha vært annerledes”. [...] Historikerens fortjeneste består ikke i å bli oppfattet som dyp, men i å vite på hvilket beskjedent nivå historiefaget fungerer.” (Paul Veyne i boka *Historieskriving – og hva det ikke er*, 1990; her siteret fra Niney 2012 s. 185)

Spanjolen Fernán Pérez de Guzmán skrev på 1400-tallet at en historikers verk bør offentliggjøres etter at den herskeren som berøres mest av verket er død, slik at forfatteren uten frykt kan skrive sannheten (gjengitt etter Strosetzki 1996 s. 69).

På 1800-tallet hadde mye av historieskrivingen objektivitet og nøytralitet som ideal. Den tyske historikeren Leopold von Ranke representerte et slikt arbeidsprinsipp, og var oppmerksom på kildekritikk som et nødvendig redskap for å kunne skille løgn fra sannhet, og myter fra det som “faktisk hadde skjedd”.

“Echoes of lived experience are to be found in the work of many historians. Writing about the past is usually also, indirectly, a way of writing about the present. The past is read through the present and the present through a vision of the past. It

has often been noted, for instance, that the author's reaction to the world around him is reflected in the work of Jacob Burckhardt, the great nineteenth-century Swiss historian, who was born into one of the leading patrician families of the old free city of Basel at a moment when these merchant families, rulers of the little city-state since the Renaissance, were coming under increasingly uncomfortable pressure from the political movements of the time. [...] "De quoi l'histoire est-elle faite, sinon de moi" ["What is history made with, if not me?"], [den franske historikeren Jules] Michelet exclaimed in the spring of 1842. "De quoi se referait-elle, se raconterait-elle, sinon de moi?" ["What would it be reconstituted with, narrated with, if not me?"] [...] Such an idea had never, to the best of my knowledge, occurred to any historian before Michelet. Even today, despite the erosion, already well under way in the 1920s and 1930s, of the positivist ideal of a completely objective "scientific" history, it still appears fanciful, even freakish." (Lionel Gossman i <https://www.openbookpublishers.com/>; lesedato 07.04.14)

" "I was the first to present France as a person," he [Michelet] repeated several pages later. Looking back over the first volumes of his *Histoire de France*, he again emphasized that his vision of France as a "person" had been his most original achievement as a historian. In it "for the first time, in her lively personality, the soul of France was revealed." What was made visible to him in that intuition or sudden illumination, Michelet claimed, was an autonomous, whole, and distinct entity. The famous "Tableau de la France," placed at the beginning of Book III of the *Histoire de France* was said to have been the result of a vision in which the historian suddenly perceived France emerging from the Carolingian Empire and beginning to breathe and to move like a living person. The limbs of this great body, that is to say, of the *mère patrie*, the mother-fatherland, he wrote, organized themselves into a single living being [...] While in Michelet's eyes, France more than any other nation was a "person" and while that distinguished her from other nations – "England is an empire; Germany a country, a race; France is a person" – and justified the leading role he assigned to her in world history, the significance of the new conception of the nation as an organism, as *bios*, and as a "soul," was as revolutionary for historical consciousness and for historiography in general as the significance of Rousseau's project, in the *Confessions*, for individual self-consciousness and autobiography. [...] a new, hitherto unknown conception of the historian as a seer or prophet whose gaze is turned backward" (Lionel Gossman i <https://www.openbookpublishers.com/>; lesedato 07.04.14).

Forfatteren Kjartan Fløgstad sa dette i et intervju i 2009 angående "en syndflod av bøker om krigen" (dvs. om 2. verdenskrig): "Det har å gjøre med at først blir historien skrevet, så blir den modifisert, så dukker det opp revisjonistiske tendenser som igjen skal korrigeres, og summen av dette blir at ingenting tyder på at interessen for krigen innen skjønnlitteraturen og historiefaget vil avta. Og jeg har tenkt at det også fins en annen grunn for den litterære interessen; altså dette at på denne tiden ble folk stilt overfor skarpere og mer brutale valg, politisk og moralsk, enn hva min generasjon har blitt. Vi har ikke hatt mulighet til å ta så dramatisk feil

som det man hadde den gangen.” (*Morgenbladet* 25. september–1. oktober 2009 s. 29)

“[B]øker om andre verdenskrig [er] igjen en sikker forlagsvinner. [...] The Daily Telegraph bringer flere forklaringer på fenomenet, og her er et utvalg: 1. Vi vil lese om mandige menn. [...] 2. Krigene i Irak og Afghanistan får oss til å lengte etter et klarere fiendebilde. 3. Vi irriterer oss ikke lenger over farfars krigsfortellinger, og det kan være siste sjanse til å høre dem. 4. I vår Big Brother-tid er det godt å lese om mennesker med virkelig heltemot. 5. Andre verdenskrig er “the greatest story ever”: den har den ultimate *bad guy*, den handler om det godes seier over det onde, den foregår over hele verden.” (*Morgenbladet* 17.–23. august 2007 s. 32)

“Fortellingen om hvordan de staute nordmennene i dette vesle landet sto sammen i innbitt kamp mot den onde overmakten, for til slutt å krones med seier og frihet, 8. mai 1945, er bærebjelken i norsk etterkrigshistorie og norsk identitet. Vi sto sammen med Einar Gerhardsen om gjenreising etter tyskernes barbariske ødeleggelser. Det var vi (gode nordmenn) mot de andre (tyskerne og NS-medlemmene), det gode mot det onde. Og de som skapte denne historien fant vi i den indre krets i Hjemmefrontens ledelse. Det var de som skrev lovene de samme menn dømte “svikerne” etter da krigen var slutt. Vi finner dem også som forfattere av de bindsterke verk om krigen. Der skrev de historien om seg selv, for seg selv.” (Arvid Bryne i *Dagbladet* 5. november 2012 s. 48)

“I mange år har den største spenningen om krigen [2. verdenskrig] og okkupasjonen vært knyttet til faktum, og helst da til faktum slik det i enkelte tilfeller tegner seg som annerledes enn antatt. Nye funn i arkivene, revisjon av overleverte sannheter, presisering av oversette detaljer har vært det spenningsbærende. All dokumentarlitteratur om 1940-45 har egentlig føyd seg inn i en lang, en tilsynelatende evig, diskusjon om hva som faktisk skjedde, hvordan, når og hvor.” (professor Hans Fredrik Dahl i *Dagbladet* 15. januar 2015 s. 42)

“- Det ødelegger resten av mitt liv. En av statspolitimennene som er navngitt i boken, frykter opplysningene ødelegger samholdet i familien. - De vet ikke om alt jeg har vært med på, sier mannen, som nå er i 90-årene. Mandag lanserer forfatter og NRK-journalist Eirik Veum sin første bok i serien “Nådeløse nordmenn”. I boka offentliggjør han for første gang navn på alle nordmenn som arbeidet i Statspolitiet under andre verdenskrig. Navngitte nordmenn blir knyttet til bestemte henrettelser og torturavhør. - Mye av ondskapen under krigen var også norsk. Jeg vet at boka er kontroversiell, og jeg venter sterke reaksjoner, sier forfatter Veum. [...] - Det som står i boka er bare negativt. Det er ikke nevnt at jeg kjempet på norsk side i krigen i 1940. Jeg skal prøve å få den stanset, sier statspolitiveteranen. Mannen ble medlem av Nasjonal Samling i ung alder. Han mener han ikke gjorde noen viktig innsats i perioden han fikk lønn fra Statspolitiet. [...] Nå frykter mannen at resten av livet er ødelagt. I boken “Nådeløse nordmenn” står han nemlig oppført med fullt navn og fødselsdato. I tillegg refereres det til dommen i landssvikoppgjøret. Mannen ønsker

å være anonym i avisen, fordi flere i familien hans ikke kjenner hans bakgrunn.”
(<http://www.adressa.no/>; lesedato 22.10.12)

Bodil Stenseths bok *Wergelandsveien* (2013) “vil vise samfunnsutviklingen gjennom livet i Wergelandsveien [...] Nærstudien av strekningen fra det gamle Kunstakademiet til det nåværende Litteraturhuset i Oslo er nemlig tenkt som en “mikrohistorie”, der det lille skal tjene som en inngang til det store. [...] Grunntanken bak mikrohistorien er at samfunnet kan studeres gjennom de små enhetene – individet, en bygård, en gate eller bydel. Dermed skulle en vente at et mikrohistorisk verk trekker forbindelser mellom det lille og det store, enten gjennom eksplisitte sammenligninger eller implisitt gjennom skildringer av konkrete” (*Morgenbladet* 6.–12. desember 2013 s. 48-49).

Mikroskopiering og makroskopiering innebærer å se det store i det små og det små i det store.

Mange historiske verk er lokalhistoriske (f.eks. bygdebøker) eller slektshistorie. Vidar Frydenlunds bok *Huseby: Mellom eller Nordre i Berg i Østfold – Ole Olsen og Berthe Mathisdatter, deres aner og etterkommere* (1990) er en slektshistorie om fem generasjoner tilknyttet gården Huseby i Østfold. Frydenlund viderefører i boka slektsgransking som hans bestefar begynte, og omtaler ca. 1200 personer. Boka følger det ene slektsleddet etter det andre. Barn står derfor ikke oppført direkte etter sine foreldre, men med henvisning til andre steder i teksten.

Den britiske historikeren Norman Stones *Første verdenskrig: En kort historie* (på norsk 2008) er “en oversiktlig og ordnet innføring i hele krigen i kort og konsis form, en klassisk makrohistorie, mens Bests bok [*Den største dagen: Freden i 1918*; på norsk 2008] står nærmere den nyere mikrohistoriske retningen, der man fokuserer på en enkelt hendelse, ett slag eller til og med en enkelt dag, mens man er tett på mange kilder til temaet og beholder den nesten kaotiske følelsen av å være i øyeblikket: Der det skjer, mens det skjer. [...] Det er skrevet et utall bøker i oversiktssjangeren, og stadig flere forfattere har følt det nødvendig å benytte nye vinklinger og nye teknikker for å forklare eller for å få leseren til å se med nye øyne. [...] Der vi leser oversiktsverket fra en analyserende og oppsummerende posisjon lenge etterpå, skal mikrohistorien få leseren til å smake, lukte, føle en annen tid, en annen verden, plassere ham eller henne i verkets virkelighet, i dette tilfellet november 1918. [...] Ideen om å hente frem mange forskjellige menneskers erfaringer fra en kort, intens periode av krigen og presentere dem i bokform har vært en suksess i over 30 år nå – BBC startet det hele med tv-serier og tilhørende bøker på 1970-tallet. Nicholas Best har valgt en litt annen vri enn mange andre ved å ha med flere “historiske kjendiser”, figurer som kan forutsettes å være noenlunde kjente også i vår tid. Vi følger Vilhelm 2. av Tyskland, Karl av Østerrike og Max av Baden på vei mot sine fortvilte abdikasjoner, president Wilson, statsminister Lloyd George og statsminister Clemenceau mot en seier med fryktelig bismak av

massedød og kommende vansker” (Lasse Midttun i *Morgenbladet* 18.–24. juli 2008 s. 34).

“Historieforståelsen vår er i endring. I løpet av de siste årene har historien endret form fra en langstrakt kjedereaksjon til begivenhetsfiksering. Historien er blitt til historier. [...] Professor i historie på Roskilde Universitet, Bernard Eric Jensen, mener historieforståelsen vår er i endring. Det kommer til uttrykk i nyere historiske verker som fokuserer på et enkelt årstall mer enn et langstrakt historisk forløp. - Florian Illies’ “1913” og John E. Wills’ “1688” er oppbruddstegn. Det er et oppbrudd fra den moderne historieforståelsen; bøkene peker i retning av en postmoderne historieforståelse, sier professoren. Historiker Jørgen Vogelius bekrefter at vi ser en endring i både historieformidling og historiebruk. - Det fragmentariske historiesynet er kommet på moten. Det er en postmoderne trend som dyrker begivenhetene, både som underholdning og identitetsspeil, sier han. Denne litteraturen tar for seg en bestemt dato eller et bestemt årstall, som blir brettet ut i detalj. Det er et fragmentarisk historiesyn hvor enkeltstående historiske begivenheter blir brukt til å bekrefte bestemte tendenser. Som for eksempel Dansk Radios serie om den danske statskonkursen i 1813, som skal gi oss innsikt i dagens finanskrisen. [...] Florian Illies’ bok “1913” utforsker at mange forskjellige, samtidige begivenheter har hver sin utviklingslogikk og ingen indre sammenheng.” (*Klassekampen* 9. november 2013 s. 44)

I den britiske militærhistorikeren Lyn Macdonalds “utgivelser om spesifikke slag (*Somme* og *They Called It Passchendaele*), om enkeltår (*1914: The Days of Hope* og *1915: The Death of Innocence*), om en gruppe mennesker (*The Roses of No Man’s Land*) er rytmen hypnotisk, suggererende, skriften er full av innlevelse uten sentimentalitet og bøkene dreier seg om vanlige menneskers opplevelser slik de selv formulerte dem i dagbøker, notater og brev. Takket være Macdonalds trofasthet overfor kildene og deres fortellinger er det en udiskutabel ekthet i disse bøkene. Disse ukjente menneskene som vi plutselig likevel kjenner kommer ut fra historiens halvmørke, står med sine ord og følelser frem som uforglemmelige enkeltindivider med beslektede, men unike vitnesbyrd, reddet fra det som så fort kunne vært total glemsel.” (Lasse Midttun i *Morgenbladet* 18.–24. juli 2008 s. 34)

“I flere hundre år ble historie ansett for å være en vitenskap med samme lovmessigheter og samme forutsigbarhet som naturvitenskapen. Men de siste 25 årene er den postmoderne historieforståelsen blitt mer utbredt. I dag tenker vi historie som prosesser. [...] I stedet for å snakke om historien i bestemt entall, snakker vi nå om flere samtidige historier. Det kommer blant annet til uttrykk i årstallssentrerte historiske verker som beskriver begivenheter og stiller opp scenarier, noe som påviser tilfeldighetene i den historiske prosessen. [...] John E. Wills’ bok “1688”, som i britisk sammenheng er et nøkkeltidspunkt i forholdet mellom Irland, Skottland og England. - Man kan si at boka bare fungerer godt fordi den problematiserer en historisk forforståelse som leserne har. Den henviser igjen og igjen til andre bøker som setter ting i perspektiv, sier han [historiker Bernard

Eric Jensen]. Disse bøkene gir bare mening fordi leserne kjenner til Europas historie fra før, ifølge Jensen. [...] Framstillingen av enkelte begivenheter kan bli skjev hvis bestemte personer skaper historiske narrativer for å få legitimert sin egen orientering. - Man bør ikke monopolisere sin egen fortelling som fortellingen om historien. Men det er en kollektiv identitetssykdom akkurat nå at alle tror de er historiens smeder, som ikke trenger ta hensyn til andre erfaringsunivers, sier han. Konsekvensen av å akseptere de individuelle utlegningene av historiske begivenheter løst fra sin kontekst er ifølge Vogelius at innflytelsesrike personer begynner å bruke historien som våpenarsenal i kampen om fortolkningsretten. Som da den daværende danske statsministeren Anders Fogh Rasmussen på 60-årsdagen for 29. august 1943 (dagen da den danske forhandlingspolitikken overfor den tyske okkupasjonsmakten brøt sammen [...]). Han benyttet anledningen til å fordømme samarbeidspolitikken som var blitt ført under okkupasjonens tre første år. Han nevnte ikke den historiske konteksten. - Alternativet hadde kanskje vært at Danmark var endt i samme situasjon som Norge, og ville det ha vært bedre? spør Vogelius.” (*Klassekampen* 9. november 2013 s. 44-45)

“Motoren for det som skjer i bestemte årstall, ligger ofte i den historiske prosessen som går forut for begivenhetene. Og hvis ikke lengdeperspektivet blir respektert, ender historikerne, ifølge Vogelius, opp samme sted som Anders Fogh Rasmussen. - Han har jo brukt katastrofen i 1864 til å legitimere at vi i 2003 skulle gå inn i Irak, og det er jo helt galt, sier Vogelius. - Kampen om fortolkningsretten har alltid vært der, men man kan ikke bruke historien så vilkårlig. Vi må speile fortida kritisk og ta med mellomrommene. [...] Årstallsliteratur: Florian Illies: “1913” (2013, også på norsk). Bill Bryson: “One Summer: America 1927” (2013). Danny Danziger: “1215: The Year of Magna Carta” (2011). Felipe Fernandez Armesto: “1492: The Year the World Began” (2009). Mark Kurlansky: “1968: The Year That Rocked the World” (2004). Walter R. Borneman: “1812: The War That Forged a Nation” (2004). John E. Wills: “1688: A global history” (2002). Bjørn Bredal: “Forandring fryder: en bog om år 1900” (1999).” (*Klassekampen* 9. november 2013 s. 45)

“Monografier er bøker som tar for seg et avgrenset emne. Årstallene 428, 1066, 1314, 1421, 1492, 1688, 1789, 1848, 1913, 1926, 1977, 1979 og 2001 er eksempler på enkeltår som har fått sine egne bøker. 1968 kan være det året som har fått aller flest bøker oppkalt etter seg. Denne trenden med bøker som behandler et årstall eller en kortere tidsperiode, er kanskje et forsøk på å finne originale vinklinger for å kunne si noe større ut fra noe mindre, et alternativ til “mikrohistorie”. [...] Blant årstallsbøkene finner vi Fred Kaplans “1959: The Year Everything Changed”, som altså påstår at alt ble annerledes etter 1959. En annen variant er Charles Manns “1491”, om Amerika rett før Columbus kom. Om sivilisasjoner, flora og fauna før sammenblandingen mellom kontinentene ristet alt ut av plass.” (*Dagbladet* 16. januar 2014 s. 56)

Robert Lacey og Danny Danzigers bok *The Year 1000* (1998) “takes as its starting point a little known document from around 1020. The *Julius Work Calendar* [...]”

was probably produced around 1020 CE in Canterbury Cathedral. It is a monthly documentation of the saints days and festivals, principal activities, zodiac signs and information on hours of daylight. Each month is illustrated with a line drawing showing some of the principle activities of that time of year. Most of which concentrate on agricultural work, though one possibly shows the punishment of a thief. [...] Based on interviews with experts of the time, this is an enjoyable, readable account of life for people on the British Isles, 1000 years ago.” (<http://resolutereader.blogspot.no/2013/01/robert-lacey-danny-danziger-year-1000.html>; lesedato 25.02.14)

Den skotske historikeren Niall Ferguson og andre historikere stiller i boka *Virtual History: Alternatives and Counterfactuals* (1997) kontrafaktiske spørsmål blant annet om hva som ville skjedd hvis Tyskland hadde beseiret Storbritannia i 1940, hvis John F. Kennedy hadde overlevd attentatet, og hvis kommunismen ikke hadde brutt sammen i Sovjetunionen.

Knut Sogner og Tine Petersens bok *Strategiske samspill: Kongsberg våpenfabrikks historie 1987-2014* (2014) er et trebindsverk og eksempel på “oppdragshistoriske prosjekter som tilhører det vi kan kalle jubileumsindustrien, hvor bedrifter, organisasjoner og andre institusjoner betaler oss for å skrive deres historie. Vi selger forskning, og vi er oss bevisst vår rolle. [...] Tradisjonelt har bedriftshistorien vært temmelig servil overfor makt. Ofte var det en gammel direktør, en skribent eller en eller annen pensjonist med bakgrunn i selskapet som skrev festskrift. Også historikere ble hyret inn, men bøkene hadde sjelden en kritisk distanse. Siden 1970-tallet er det imidlertid skjedd en betydelig akademisering av feltet, men det har vist seg vanskelig å få finansiering fra de ordinære forskningsmiddelpottene. Næringslivshistorien er derfor i stor grad blitt overlatt til næringslivsaktørene selv å finansiere.” (Christine Myrvang, oppdragshistoriker og leder av Senter for Næringslivshistorie ved Handelshøyskolen BI; i *Klassekampen* 13. desember 2014 s. 43)

“*Norsk rocks historie: Fra Rocke-Pelle til Hank von Helvete* [2009] av Per Kristian Olsen, Asbjørn Bakke og Sigrid Hvidsten. [...] Det er mange måter man kan skrive en historiebok på. En urgammel variant er fra gresk antikk, hvor man antok en tidligere gullalder, som etter hvert hadde forfalt til mindre høyverdige æraer. Som kun å elske rockens pionerer. Et gammelt alternativ til denne forfallsideologien er ideen om sykliske faser, hvor historien gjentar seg, om enn i nye former, men med mange av de samme elementene i seg: Som musikalske trender og nye bølger. En tredje skrivevei er Askeladdens, hvor man nøyer seg enn andre plukker opp godbitene langs veien (en lynkjapp gitarist som spiller seg til verdens ende på fem sekunder, en gråsteinspisende punker), og konsentrerer seg om dem. Enda en vri er den utviklingsoptimistiske, hvor temaet blir større og større, slik at 1960-tallet i rockehistorien får dobbelt så stor plass som 50-tallet, 70-tallet dobbelt så stor plass som 60-tallet i en eksponentiell kurve. Til sist – men ikke minst, snarere som den mest benyttede formen i dag – har vi dannelsesromanens skjema, hvor man går

gjennom både opp og nedture, må løse oppgaver, mislykkes, men lærer av feil og til slutt fremstår lutret og bedre. [...] Rockehistorie er blitt fortalt hundrevis av ganger, på alle disse måtene. Vanligst innen musikkskrivingen er nok ideen om gullalderen, pepret med litt syklisk historie og saltet med Rousseau-romantikk: Jean-Jacques Rousseau er jo filosofen som innfører ideen om at mennesket fra naturens side er godt, men perverteres av samfunnet og kulturen.” (Lasse Midttun i *Morgenbladet* 13.–19. november 2009 s. 32)

Noen historieverk inneholder oppsiktsvekkende framstillingsmåter. Den franske historikeren Fernand Braudel lar ett sted i sitt verk *Middelhavet og middelhavsverdenen i Philippe 2.s epoke* (1947) selve Middelhavet føre ordet i teksten (Niney 2012 s. 100).

Bjørn Berges *Landene som forsvant 1840-1970* (2016) “tar leseren med på en eventyrlig oppdagelsesferd til alle verdens hjørner, gjennom jungel og ørken, fra byens pulserende liv til de øde steppene. Han forteller den glemte historien om land fra 1840 til 1970 som eksisterte i kun én måned, et år eller noen tiår – før de forsvant. De bærer gåtefulle navn som Heligoland og Tripolitania – og hva er historien bak Mandsjukuo som eksisterte 1932-45 og Allenstein i 1920? Landene som forsvant gjør geografien konkret og historien levende, ved bruk av kart og frimerker. I tillegg flettes det inn anekdoter og øyenvitneskildringer fra den gang Knut Hamsun vandret rundt i den senere kolonien Batum og Antoine de Saint-Exupéry var stasjonert som postflyver i Kapp Juby.” (<http://www.spartacus.no/index.php>; lesedato 31.10.16)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>